

Kázání Ž 69,1-6;14b-19 a 31

4. neděle po Velikonocích – *Cantate* 3. 5. 2026 Soběslav

Pro předního zpěváka, podle „Lilii“. Davidův.

² Zachraň mě, můj Bože, vody mi pronikly k duši!

³ V bahně hlubiny se topím, není na čem stanout, do hlubokých vod se nořím, dravý proud mě vleče.

⁴ Volám do umdlení, hrdlo zanícené, Boha vyhlížím, až zrak mi vypovídá.

⁵ Víc než vlasů na mé hlavě je těch, kdo mě bez důvodů nenávidí; zdatní jsou, kdo umlčet mě chtějí, zrádní nepřátelé! Co jsem neuchvátil, mám teď vracet.

⁶ Ty znáš, Bože, moji pošetilst, čím jsem se kdy provinil, ti není skryto.

...

^{14b} Bože nejvyšší milosrdný, odpověz mi, věrný dárce spásy,

¹⁵ vysvobod' mě z bahna, ať se neutopím! Kéž jsem vysvobozen z rukou těch, kteří mě nenávidí, z hlubokých vod.

¹⁶ Ať mě neodvleče dravý vodní proud, ať hlubina mě nepohltní, ať nade mnou studnice nezavře ústa!

¹⁷ Odpověz mi, Hospodine, vždyť tvé milosrdenství je dobrotivé, pro své velké slitování shlédni na mne,

¹⁸ neskrývej tvář před svým služebníkem, když se soužím, pospěš, odpověz mi,

¹⁹ buď mi blízko, zastaň se mne, vykup mě kvůli mým nepřátelům!

...

³¹ Písni budu chválit jméno Boží, velebit je budu dikůvzdáním. (Ž 69,1-6;14b-19;31 ČEP)

Bratři a sestry, milí shromáždění,

církevní rok jako by se nedokázal nabažit radosti z Kristova vzkříšení, a tak tu po minulé neděli *Jubilate* „Jásejte/Plesejte“ máme neděli *Cantate* – zpívejte! K tomu ještě dnešní neděle připadá na začátek máje. Dnes i příroda jása a strojí se ke zpěvu. Tento čas máme díky školní výchově, té raznici, kterou jsme prošli, spojený s verši Karla Hynka Máchy, který mimo jiné píše:

*O lásce šeptal tichý mech;
kvetoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech.*

No, pokud Bůh a jeho chvála v Máchově Máji někde jsou, pak asi skryté v krásách přírody a chvále života. Jinak Mácha soudobou kritiku a církevní autority šokoval nevírou ve vzkříšení a nihilismem. Ačkoli Boha bychom v Máji našli, jednou v předzpěvu: „*Bůh můj – král můj – vlasti moje! Poslední je Čecha vzdech.*“ A potom blíže závěru:

*V soucitu s nešťastným v hlubokém smutku
slzíci lidu zrak obrácen v hory výš,
kde nyní zločinec, v přírody patře říš,
před Bohem pokořen v modlitbě tiché stál.*

Dalo by se tedy, říci, že problém Máje není v tom, že by v Máji chyběl Bůh, vždyť celá lidská tragédie – láska, zločin, poprava – se odehrává *před Bohem (coram Deo)*, množství se v Máji modlí, ale to je všechno. Bůh nic nedělá. Ale je tam. V Máji spíš úplně chybí Kristus. Básník sice v Máji zpívá o kráse, o lásce a o jaru, ale je v něm cosi prasklého, jakási tíže a smutek. Bůh je temný obrys, nejasné tušení za horizontem.

Abychom lépe skloubili máj a Velikonoce, musíme se vypravit do Jindřichova Hradce o dvě století dříve k Adamu Václavu Michnovi z Otradovic, k největšímu básníku českého baroka. Ten píše:

*Veselte se, ptáčkové,
prozpěvujte sladce,
k radosti opravdové
vzbud'te lidské srdce,
z zelené větvičky
pějte libé písničky
k slávě Krista ctěného.*

To je paráda. To je radost. To je neděle Cantate, jak má být. ... No ale o čem to mluvil ten Ježíš? Už vím, říkal: *Ale že jsem s vámi tak mluvil, zármutek naplnil vaše srdce.* (J 16,6) Takže ani i když jsme s Ježíšem, nemusí nám být vždycky do zpěvu?

Možná to chce se jenom trochu přemocť. Nějak si poručit. Jako žalmista, když říká: „Dobrořeč, duše má, Hospodinu!“ (Ž 103,1) Poručit své duši ať dobrořečí. *בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה* „Dobrořeč, duše má, Hospodinu!“ A duše, *nefeš*, znamená původně v hebrejštině také hrdlo, krk. Takže duši se dá také zpívat. A to zřejmě také žalmista chce. „Duše zpívej!“

Je pravda, že jsou takoví křesťané, kteří se stále usmívají, o všem vám řeknou, jak je to skvělé a úžasné. Jsme přece spaseni, tak proč si něčím nechat kazit náladu.

Ale co když je toho až po krk? Respektive, jak volá žalmista: „*Zachraň mne, Bože, neboť vstoupily vody až k duši.*“ (v. 2) Čili až po krk a voda hrozí natéct dovnitř do hrdla-duše. Tady už přemáhání a nucení se do zpěvu nefunguje. Situace je zřejmě vážná a žalmista v jejím líčení pokračuje takto: *Topím se v bahně hlubokém a není kde stanout; vešel jsem do hlubin vod a dravý proud mne smetl.* (v. 3) Jsem zabořený do hlubokého bahna, nebo snad do bahna hlubiny? Tento obraz vyvolává tušení temných hloubek podsvětí. Pomalé dušení se v blátě a kalu, jak jeho masa svíravě tlačí na hrudník a každý nádech je těžší a vy cítíte, že nestačí. A k tomu není kde stanout. Není tam hebrejsky řečeno *מוֹמָד* *mo 'omād*, což se těžko překládá, něco jako „pozice, post, postavení“, zkrátka je to slovo odvozené od slovesa *מָעַד*, které znamená stát. Když později kdosi snad v Alexandrii tento žalm překládal poprvé do řečtiny napadlo ho přeložit toto slovo jako *ὑπόστασις* tedy základ, podstava, něco pevného vespod. Ovšem pojem *ὑπόστασις* má mnoho co do činění s filosofií. V tomto kontextu *ὑπόστασις* znamená podstata, latinsky *substantia*. Ještě zmiňme, že Alexandrie a vůbec celý kulturní svět doby, ve které řecký překlad Starého zákona vzniká, filosofií žije. A když se tak nějaký takový vzdělaný Řek zeptá nějakého židovského učence: „A poslyšte, co vy tam vlastně máte v té vaší knize?“ A jak tak poslouchá ony starozákonní příběhy, řekne: „No to je zajímavé. A podle toho vy se v životě řídíte? Podívejte vždyť to jsou všechno takové báchorky. To my máme Platóna a Aristotela a další, a to je teprve něco. Tam se jde k jádru věci. Tam se člověk dozví něco pořádného. Tam se řeší ty velké otázky, víte.“ No, ale pak jednoho dne má židovský učenec v ruce úplně nový řecký překlad svatých písem – Septuagintu – a může svému řeckému kolegovi ukázat, že židovská písmena mluví vlastně o tom samém. „No tak se podívejte, vždyť to tady máte. Vy pořád nějaký Aristotelés, a vždyť tady se mluví o podstatě

taky. A to přitom napsal už kdysi dávno král David, když Aristotelés byl ještě na houbách i s tím Platónem. Stoikové i Platonici mohou mít v lecčem pravdu a správně nahlédli, že v tomto světě nic nemá stálé trvání a vše podléhá změně, ale král David je všechny předčí, protože ví, že duše nemůže být zachráněna pouhým sebeovládáním, ani rozumovým nahlédnutím, ale volá z propasti k Bohu, který jediný může pomoci. Tak to vidíte.“ No a když později Filón z Alexandrie napíše Život Mojžíšův, tak v něm stojí, že Mojžíš pilně studoval filosofii a že naopak Platón se inspiroval v Mojžíšových zákonech.

No, a tak kromě vcelku srozumitelného obrazu zaboření do bahna, které nemá dno se nám tu nabízí výklad filosofující, k němuž položili základ už samotní židovští překladatelé před přelomem letopočtu. Nejen, že žalmistovi chybí podstata, ale to, v čem se topí, to bahno, hebrejsky יָוֵן *jāwēn* převádějí některé rukopisy jako ὕλη. Řecké slovo ὕλη může sice znamenat také sedlinu, usazeninu a kal, ale ve filosofické tradici je ὕλη hmota. Čili: topím se ve hmotě – beztvaré břecce a nikde žádná podstata. Nikde žádný smysl. Není to tak trochu i náš pocit? Nevystihuje náš dojem z poslední doby: *vstoupil jsem do hlubin vod a dravý proud mne vleče?* (v. 3b) Vypadá to jako by samotné vládnoucí elity k rozměňování smyslu a zahlcování balastem velkou měrou přispívaly. Myslím tím držitele moci ve světě i různé ministry a zmocněnce doma, kteří poskakují v blátivých kalužích nejapnosti, popustili stavidla banalítě a veřejnou debatu a zahlcují slizem. Jistě, mohli bychom říci, že Trump, Putin, nebo i Babiš jsou všechno postarší pánové a že v nepříliš vzdálené budoucnosti prostě nebudou moci zastávat vedoucí pozice. Lidské tělo i duch stárne a chřadne, známe to sami, a nikdo se vlastní konečnosti nedokáže vymanit. Mohli byste samozřejmě namítnout, že změna nemusí přinést nic lepšího, ale je tu alespoň šance. Za jistých okolností by se nad rozmary vrtošivých starců dalo s pousmáním mávnout rukou. Ovšem nápady především prvních dvou zmíněných stojí každý den lidské životy a pro mnohé už je, anebo brzy bude, příliš pozdě. Škody jsou až příliš skutečné. Žalmista může nad svou frustrací ze světa pouze křičet: *Unavil jsem se křikem, vyschlo mé hrdlo; zemdlely mé oči, vyhlížeje Boha.* (v. 4)

Pak jsou tu ještě nepřátelé: *Početnější než vlasy mé hlavy jsou nenávidějící mne bez příčiny; jsou mocní ti, kteří mne usilují zničit, mí záluční nepřátelé.* (v. 5ab) Následuje povzdech: *Co jsem si neurval, teď mám vracet.* (v. 5c) A podle jednoho rukopisu můžeme doplnit: *Bože, ty víš, že jsem si nevypůjčil, a mám to splatit...* (v. 6 4Q83) Situace je, zdá se, beznadějná.

Každopádně Ježíš slibuje svým učedníkům Parakléta, tedy utěšitele, nebo zastávce či obhájce. V církevní mluvě běžně říkáme Duchu svatého. O něm Ježíš praví: *On přijde a ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud: ⁹ Hřích v tom, že ve mne nevěří; ¹⁰ spravedlnost v tom, že odcházím k Otcí a již mne nespátříte; ¹¹ soud v tom, že vládce tohoto světa je již odsouzen.* (J 16:8-11) Takže by se dalo říci, že Duch přichází jako žalobce, nebo jako hlavní svědek, který usvědčí viníky a pomůže spravedlivým k právu. Mohli bychom ale také říct, že Duch je orientující síla. Ten jistě může pomoci najít ὑπόστασις, pevný bod, kam se postavit. A když budeme konkrétní, tím určujícím je Ježíš Kristus a jeho příběh. Ježíš o Duchu říká: *Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. A oznámí vám, co má přijít. ¹⁴ On mě oslaví, neboť vám bude zvěstovat, co přijme ode mne.* (J 16:13-14) A je to právě příběh o nesobecké lásce, která sebe sama rozdává, vyčerpává a obětuje, až po potupnou smrt na kříži. To je ta ὑπόστασις, ten pevný

bod, na kterém stojí svět. Vše, co s tímto pevným bodem nesouzní, všechny silácké řeči, mocenské nároky, zloba, lež, hrabivost a ctižádost tohoto světa jsou ve srovnání s ním usvědčeny jako sliz a bahno.

Snad tahle orientace na Boží dobrotu dává žalmistovi sílu z hlubin propasti své nouze volat:

^{14b} *Bože nejvyšš milosrdný, odpověz mi, věrný dárce spásy,*

¹⁵ *vysvobod' mě z bahna, ať se neutopím! Kéž jsem vysvobozen z rukou těch, kteří mě nenávidí, z hlubokých vod.*

¹⁶ *Ať mě neodvleče dravý proud, ať hlubina mě nepohlítí, ať nade mnou studnice nezavře svá ústa!*

¹⁷ *Odpověz mi, Hospodine, podle dobroty tvého milosrdenství, pro své velké slitování shlédni na mne,*

¹⁸ *neskrývej tvář před svým služebником, když se soužím, pospěš, odpověz mi,*

¹⁹ *bud' mi blízko, zastaň se mne, vykup mě kvůli mým nepřátelům!*

A stejně tak i my neztrácejme naději a čkejme od Boha ještě něco dobrého. Vždyť i žalmista nabývá novou jistotu a skladbu zakončuje: *Písni budu chválit jméno Boží, velebit je budu díkyvdáním.* (v. 31) Tak i ty, člověče, i když jsi bytost z prachu, zpívej Bohu. I když jsi smrtelný a jednou umřeš, chval ho.

...

Milý Pane Bože, děkujeme Ti za to, že jsi nám dal svého jednorozeného Syna, který za nás a pro nás i umřel.

Pane Ježíši Kriste, děkujeme Ti, že za námi sestupuješ až na dno všech našich propastí.

Duchu svatý, utěšiteli, děkujeme, že nám to vše můžeš připomenout a vyřídit. Amen.